

800 akcií. Nižší soudy nepřihlédly k této okolnosti, ježto nebyla žalovanou stranou tvrzena včas, t. j. v řízení před soudem první stolice. Po této stránce je s nimi souhlasiti. Žalující strana, uplatňující nárok na náhradu škody, byla povinna podle §u 1296 obč. zák. tvrditi a prokázati zavinění žalované strany. Žalobkyně přednesla skutečnosti, z nichž dalo se souditi na toto zavinění, nižší soudy, vzavše přednes ten za prokázaný, vyvodily z něho právem zavinění žalované strany na škodu a vyhověly žalobnímu nároku. Mylným jest však názor žalované strany, že bylo povinností žalující strany prokázati také, že ona sama nemá viny na škodu, po případě že bylo její povinností přednésti skutečnosti, z nichž by se dalo souditi na její zavinění, předpokládajíc ovšem, že skutečnosti ty tu byly, jak žalovaná dodatečně tvrdí. Povinnost takovou nelze dovoditi ze zákona, neboť strana nemůže býti ve sporu nucena, by přednesla více, než pokládá za vhodné, zejména skutečnosti odporující nároku, jí uplatňovanému. Bylo proto povinností žalované strany, by přednesla sama skutečnosti, z nichž by se dalo souditi na zavinění neb aspoň spoluzavinění žalující strany, a nabídla o nich důkazy. Šlo o obranu proti žalobnímu nároku, a tato obrana byla úkolem žalované. K přednesu tomu nedostačila otázka na znalce o skutečnosti, jež nebyla předmětem znaleckého důkazu. Žalovaná strana mohla i po výpovědi znalcově, zejména i po jeho odpovědi na onu otázku prohlásiti, že namítá proti žalobě skutečnost, vyplývající jak z její otázky, tak i z odpovědi znalcovy, a tím učiniti ji svým skutkovým přednesem, a důsledkem toho i předmětem, ne-li dalšího jednání, aspoň rozhodnutí soudem. Žalovaná strana tak neučinila, neměly proto nižší soudy důvodu, zabývati se důsledky, vyplývajících pro spor z odpovědi znalcovy po případě zjistiti skutečnost, z výpovědi té vyplývající, naopak šlo jen o nezávazný projev znalecova názoru, ježto nebyl opřen ani o skutkový přednes ani o průvodní usnesení.

Čís. 4954.

Bylo-li na místo výměnkářských dávek umluveno peněžní relutum, platí zásada doložky rebus sic stantibus.

Umluvil-li výměnkář s tím, kdo byl zavázán k plnění výměnku, před válkou, by na místě výměnkových dávek bylo placeno peněžité relutum v určité výši, může vzhledem k pokleslé hodnotě peněz žádati, by do budoucna plněny byly opět výměnkové dávky v přírodninách, třebaž na tento případ nebylo ve smlouvě pomýšleno.

(Rozh. ze dne 22. dubna 1925, Rv I 460/25.)

Smlouvou ze dne 11. září 1908 zavázali se žalovaní dodávati žalobci naturální výměnkové dávky. Smlouvou ze dne 9. ledna 1910 ujednaly strany, že žalovaní budou nadále platiti žalobci na místo naturálních dávek 80 Kč ročně. Žalobu, již domáhal se žalobce na žalovaných, by vzhledem ku změněným měnovým poměrům platili opět výměnkářské dávky v přírodninách, procesní soud první stolice zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Při nároku manželky neb dětí na výživné jest zásadou »rebus sic stantibus«, totiž že umluvené stranami výživné platí po tak dlouho, dokud se podstatně nezměnily poměry, za kterých úmluva se stala. Změnily-li se poměry podstatně způsobem, který nebylo lze předvídati, nastaly-li poměry, na něž strany při uzavření úmluvy ani myslet nemohly (obdoba § 1389 obč. zák.), dlužno výživné přiměřeně těmto změněným poměrům zvýšiti (jud. čís. 244 a 245). Mezi výživným a dávkami výměnkářskými jest ovšem rozdíl potud, že výživné se řídí dle majetkových poměrů povinného, kdežto při výměnku jest množství a velikost dávek, stanovená smlouvou, nepřekročitelnou hranicí. Nicméně jest zde obdoba s výživným, jímž výměnek v podstatě jest. Smlouvou ze dne 9. ledna 1910 ujednaly strany, že žalovaní budou ročně platiti žalobci 80 Kč ve čtyřech čtvrtletních lhůtách na místě výměnkových dávek, dotud in natura výměnkáři poskytovaných. Smlouvou tou nastala, jak již správně uvedl soud odvolací, novace, neboť se změnil předmět pohledávky (§ 1376 obč. zák.), na místo naturálních dávek nastoupila jich peněžítá cena, přiměřená v době uzavření novační smlouvy. Tehdy nepředvíдалy a nemohly předvídati strany, že v krátké době, důsledkem války, nastane taková změna hospodářských poměrů a čísel, jež se po válce dostavily. Nemohly se nadíti, že cena peněz následkem devalvace klesne měrou 7 až 10násobnou a že cena zboží a tedy i hospodářských výrobků tímže poměrem stoupne, neboť to přesahovalo veškeru lidskou předvídavost. Nepochybno jest, že bylo při uzavírání smlouvy novační úmyslem stran, by se dostala výměnkáři (žalobci) za výměnkářské dávky v penězích přibližně stejná majetková hodnota, t. j. tolik, kolik činily dle tehdejších průměrných cen v penězích ony naturální požitky. Změnou hospodářských poměrů, vyvolanou válkou, trpí nyní žalobce škodu, když za ony výměnkářské dávky naturální neběře na penězích tolik, kolik ony dávky nyní v penězích představují, když dostává hodnotu, která nedosahuje ani z daleka nynější ceny dávek těch, a pravdou jest též, že žalovaní hospodáři mají z téhož důvodu prospěch, odpovídající škodě žalobcově. Tím byl účel dohody stran, vyjádřený smlouvou novační, zmařen, a dá se mysliti, že by žalobce byl nepřistoupil na uvedené relutum, kdyby byl tušil, že nastanou poměry, za nichž smluvený peníz nestačí na opatření výživy a nenahradí původních naturálních dávek. Takováto změna poměrů, která zmařila z okolností zřejmý účel smlouvy, opravňuje dle obdoby §u 936 obč. zák. k odstoupení od smlouvy a k domáhání se obnovy stavu, jaký byl před smlouvou. Tak činí i žalobce a to vším právem. Poněvadž se změnily podstatně hospodářské předpoklady, za kterých byla smlouva ze dne 9. ledna 1910 uzavřena a které oběma stranám na mysli tanuly, pozbyla, jak správně uvedl odvolací soud, smlouva novační pro budoucnost platnosti a následkem toho oprávněn jest žalobce žádati od žalovaných výměnkářské dávky, jak jemu byly slíbeny smlouvou postupní ze dne 11. září 1908 in natura, i když výhrada podobná ve smlouvě novační nebyla učiněna (clausula rebus sic stantibus). Posoudil tedy správně věc po právní stránce soud odvolací (§ 503 čís. 4 c. ř. s.).